

บทที่ 4

มุมมองการเล่าเรื่อง

ความนำ

การเล่าเรื่องสั้นมีรูปแบบและลักษณะไม่แตกต่างกับบันเทิงคดีประเภทอื่น ซึ่งใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านมุมมองบุคคลที่เรียกว่า “point of view” โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามข้อความที่บรรยายเรื่องราวเหล่านั้นว่ามีรูปแบบและลักษณะเป็นอย่างไร เปรียบได้กับภาพยนตร์ที่ฉายบนจอที่ผู้ชมจะเห็นเป็นภาพของมุมมองแทนข้อความหรือการเล่าเรื่อง และรับรู้ได้ถึงมุมมองที่ปรากฏนั้นเป็นการใช้แทนสายตาหรือมุมมองของตัวละครที่กำลังเล่าเรื่องนั้นอยู่

ความหมายของมุมมองการเล่าเรื่อง

คำว่า “point of view” มีผู้ให้ความหมายตามศัพท์เฉพาะทางในงานวรรณกรรมอยู่หลายนัยด้วยกัน เช่น ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544 : 131) ใช้คำว่า “มุมมอง” หรือ “กลวิธีการเล่าเรื่องโดยผ่านสายตา” สำหรับ ชูทิพย์ นาถ (2549 : 68) กล่าวว่า คือ “กลวิธีการเล่าเรื่องโดยผ่านตัวละคร” และ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 197) กล่าวว่า หมายถึง “การเลือกให้ผู้เล่าเรื่องของนักเขียน” ซึ่งเป็นการกำหนดว่าจะนำเสนอเรื่องราวผ่านการเล่าของผู้ใดให้เป็นผู้เล่าเรื่อง โดยจะทำการถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์หรือมุมมองที่เห็นและได้ยินผ่านตัวอักษรสู่สายตาของผู้อ่าน (สุทัศน์ วงศ์กระบาถาวร, 2550 : 123) การเลือกใช้มุมมองการเล่าเรื่องได้อย่างเหมาะสมสามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดอาการใจจดจ่ออยู่กับรายละเอียดและมีอารมณ์ร่วมไปกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้อย่างน่าอัศจรรย์

สรุปได้ว่า Point of view หมายถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่หลักในการดำเนินเรื่องหรือเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ และ

เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นผู้เขียนได้สรุปให้ความหมายคำว่า “point of view” ว่า “มุมมองการเล่าเรื่อง”

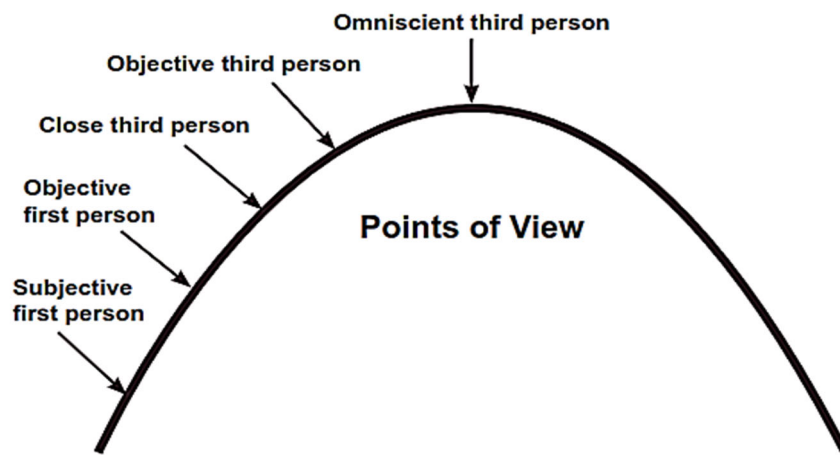
ความสำคัญของมุมมองการเล่าเรื่อง

มุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) เปรียบเหมือนแว่นส่องที่มองเห็นเรื่องราวที่กำลังดำเนินไปตลอดทั้งเรื่อง ด้วยการบรรยายผ่านข้อความที่เป็นตัวอักษร ที่สามารถทำให้เข้าใจโครงเรื่องทั้งหมดอย่างง่ายดาย และสามารถบอกรายละเอียดของตัวละคร เหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมโดยรอบที่สัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน (Diasamidze, 2014 : 161; Reaske, 1988 : 161) มุมมองการเล่าเรื่องเปรียบได้กับภาพวาดที่บอกเล่าเรื่องราวในเรื่อง รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่อยู่ในเหตุการณ์ ดังนั้นมุมมองการเล่าเรื่องจึงเป็นเครื่องมือที่นิยมนำมาใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านได้รู้หรือเห็นว่าเกิดอะไรขึ้น (Bell, 2011 : 106-108) ดังนั้นนักประพันธ์ต้องกำหนดให้ตัวละครหรือใครคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่เล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวผ่านผู้เล่าตลอดทั้งเรื่อง โดยทั่วไปบันเทิงคดีจะมี “มุมมองการเล่าเรื่อง” อยู่ด้วยกัน 3 แบบ ได้แก่ 1) มุมมองบุคคลที่ 1 เป็นการใช้นามสรรพนามที่ 1 ได้แก่ I (ฉัน) หรือ We (พวกเรา) 2) มุมมองบุคคลที่ 2 เป็นการใช้นามสรรพนามที่ 2 ได้แก่ You (คุณ) หรือ They (พวกคุณ) มุมมองการเล่าเรื่องบุคคลที่ 2 นี้ไม่นิยมใช้กับเรื่องสั้น และ 3) มุมมองบุคคลที่ 3 เป็นการใช้นามสรรพนามที่ 3 ได้แก่ he (เขา) she (หล่อน) และ it (มัน) (Williams, 1917 : 121-125; Barnet, Burto, & Cain, 2008 : 122-125; Quinn, 2006 : 325-326) นักประพันธ์ต้องมีกลยุทธ์ในการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับตัวละครและเรื่องราวของ โดยอาจเลือกใช้แบบใดแบบหนึ่งตลอดทั้งเรื่องหรือผสมผสานกันไปย่อมได้เช่นกัน สำหรับในเรื่องสั้นแล้วจะไม่นิยมใช้แบบผสมผสานกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากอาจทำให้เรื่องราวที่ออกมาไม่มีความต่อเนื่อง และไม่เหมาะสมกับลักษณะของเรื่องสั้นที่ต้องการความกระชับ (ชูทิพย์ เลหาวิเศษ, 2558 : 40; กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2543 : 116; Bell, 2011 : 114-115)

สรุปได้ว่า มุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) มีความสำคัญกับเรื่องสั้นในด้านการมีตัวแทนหรือสิ่งที่ทำหน้าที่เล่าเรื่องราวที่สามารถทำให้ผู้อ่านได้เห็นเหตุการณ์ผ่านทางสายตาหรือมุมมองของผู้เล่าตั้งแต่ต้นจนจบ

ประเภทของมุมมองการเล่าเรื่อง

มุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) มีลักษณะคล้ายกับภาพจากบุคคลที่มองมายังเรื่องราว หากอยู่ไกลจะเห็นภาพได้ในมุมที่กว้างเห็นรายละเอียดได้โดยรวม แต่หากอยู่ใกล้จะเห็นภาพในมุมแคบแต่เห็นรายละเอียดเฉพาะของตัวละครได้ดี (Hynes, 2014 : 97) สามารถแสดงรายละเอียดมุมมองบุคคลได้ดังภาพที่ 5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 5 : Point of View Tour

ที่มา : Hynes, J. (2014 : 97)

จากภาพของ ไฮเนส (Hynes) แสดงลักษณะของมุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) ในแต่ละแบบออกมาเป็นแผนภาพให้เข้าใจได้ดีมากขึ้น มุมมองการเล่าเรื่องแต่ละแบบมีลักษณะและรายละเอียดดังนี้

1. มุมมองการเล่าเรื่องด้วยบุคคลที่ 1

การใช้มุมมองบุคคลที่ 1 เป็นผู้เล่าเรื่อง เรียกว่า “first person point of view” บุรุษสรรพนามที่ใช้ ได้แก่ “I” “me” “my” “mine” “we” “our” และ “us” การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้ง่ายสำหรับนักประพันธ์ในการร้อยเรียงเรื่องราว เพราะสามารถนำเสนอและเชื่อมโยงความคิดของตัวละครให้เข้ากับผู้อ่านได้ง่าย ทำให้ผู้อ่านได้เห็นโลกที่ปรากฏในเรื่องได้อย่างชัดเจน ทำให้ได้ยินความคิดหรือรู้สึกราวกับว่าตัวละครที่กำลังเล่าเรื่องอยู่นั้นเป็นผู้เล่าเรื่องของผู้อ่าน และตัวละครตัวที่กำลังเล่าเรื่องมักจะเป็นตัวเอกของเรื่อง (ยูวาพาส์ ชัยศิลป์-วัฒนา, 2544 : 112-113; Diasamidze, 2014 : 161-162; Sisakht, 2014 : 182) และยังทำให้

รู้สึกเหมือนกับว่าผู้อ่านมีส่วนร่วมหรือกำลังเล่าเรื่องนี้ด้วยตนเอง เพราะว่าตัวละครจะเล่าเรื่องราวทั้งหมดโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ “I” (ฉัน) หากตัวละครเป็นกลุ่มใช้ “we” (พวกเรา) นอกจากนี้ เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองบุคคลที่ 1 นี้ ยังสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนมีความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นส่วนหนึ่งกับตัวละคร และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงเป็นไปได้มากที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกเกิดอารมณ์ร่วมจนเห็นดีเห็นงามหรือคัดค้านกับสิ่งที่ตัวละครกำลังทำหรือคิด (Hynes, 2014 : 104-105; และ Quinn, 2006 : 325) การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่องโดยใช้บุคคลที่ 1 นี้ เป็นการเน้นไปที่ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครมากกว่าการกระทำ จึงทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงความคิดภายในของตัวละครและเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ และยังทำให้เห็นพัฒนาการด้านความคิดบางอย่างของตัวละคร (ฉัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539 : 197)

อย่างไรก็ตามการเล่าเรื่องด้วยมุมมองบุคคลที่ 1 นี้ นักประพันธ์ต้องมีทักษะและใช้จินตนาการที่สูงพอสมควรที่จะสวมบทบาทของตัวละครให้มีความสมจริง ไม่ให้ผู้อ่านรู้สึกหรือจับได้ว่าตัวละครนั้นกำลังดำเนินเรื่องได้อย่างไม่สมบทบาท ดังนั้นนักประพันธ์ต้องนำเสนอความรู้สึกนึกคิดและปฏิกิริยาของตัวละครที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ อาชีพหรือสถานทางสังคมได้อย่างแนบเนียน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือนักประพันธ์ต้องเล่าเรื่องในมุมมองของตัวละครเพียงตัวเดียวเท่านั้น นั่นหมายความว่าตัวละครนี้จะรู้เฉพาะเรื่องราวของตนเองเท่าที่ตาเห็นหรือรู้สึกได้เท่านั้น และยังรวมถึงนักประพันธ์ต้องจับตัวละครหลักให้อยู่ในทุกเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ (Bell, 2011 : 110-111)

ตัวอย่างเรื่องสั้นที่ใช้มุมมองการเล่าเรื่องด้วยบุคคลที่ 1 จากเรื่อง “The Angel of the Odd” ประพันธ์โดย เอตการ์ แอลลัน โป (Edgar Allan Poe, 1809-1849) เช่น

...“I had just consummated an unusually hearty dinner”...

...“I am willing to confess, therefore, that I now felt a little stupid”...

(Poe, n.d.)

เอตการ์ แอลลัน โป (Edgar Allan Poe) ใช้การนำเสนอมุมมองการเล่าเรื่องโดยบุคคลที่ 1 ที่เป็นเอกพจน์ เรียกว่า “first person point of view-singular” คือ I (ฉัน) ซึ่งตัวละคร

หลักในเรื่องนี้ได้กล่าวถึงตัวเองที่ดื่มจนเมา แล้วไปอ่านเรื่องเกี่ยวกับคนที่ได้รับอุบัติเหตุในขณะที่เป่าลูกดอกแล้วหลุดเข้าปากจนติดคอเสียชีวิต เขาจึงรู้สึกแปลกใจว่าเป็นไปได้อย่างไรซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกสำหรับเขา ทันใดนั้นก็ปรากฏมีร่างเพชฌดาขึ้นและเขาได้หลับไปอย่างสนิท เขาหลับไปได้สองชั่วโมงแล้วสะดุ้งตื่นขึ้นมาพบว่าบ้านกำลังถูกไฟไหม้ สาเหตุจากที่เขาจุดเทียนทิ้งไว้ เขาจึงตะเกียกตะกายออกจากบ้านและพยายามมองหาภรรยาของตนเองแต่ก็ไม่พบ

และจากตัวอย่างเรื่อง “A Rose for Emily” ประพันธ์โดย วิลเลียม ฟอล์คเนอร์ (William Faulkner, 1897–1962) เช่น

...“When Miss Emily Grierson died, **our** whole town went to her funeral: the men through a sort of respectful affection for a fallen monument”...

...“Each December **we** sent her a tax notice, which would be returned by the post office a week later, unclaimed”... (Warren, 1959 : 343–354)

เรื่องสั้น “A Rose for Emily” ซึ่ง วิลเลียม ฟอล์คเนอร์ (William Faulkner) ได้นำเสนอมุมมองการเล่าเรื่องด้วยบุคคลที่ 1 ที่เป็นพหูพจน์ (first person point of view–plural) ใช้คำว่า “our” และ “we” เขาใช้ตัวละครแบบกลุ่มคนเป็นมุมมองการเล่าเรื่อง ในช่วงเริ่มต้นเปิดฉากเรื่องด้วยการกล่าวถึงคนในหมู่บ้านที่รู้สึกเศร้าโศกเสียใจในการจากไป ระหว่างพิธีฝังศพของหญิงสาวที่ชื่อว่า “อีมิลี” (Emily) และจากนั้นตัวละครได้เล่าเรื่องราวของเธอให้ผู้อ่านได้รับรู้ตามลำดับ ดังนั้นตลอดทั้งเรื่องตัวละครที่ดำเนินเรื่องจะใช้แบบบุคคลที่ 1 เกือบทั้งหมด

2. มุมมองการเล่าเรื่องด้วยบุคคลที่ 3

การใช้มุมมองบุคคลที่ 3 เป็นผู้เล่าเรื่อง เรียกว่า “Third person point of view” บุรุษสรรพนามที่ใช้ ได้แก่ “he” “she” “it” หรือ “they” ส่วนมากมุมมองการเล่าเรื่องแบบนี้จะนิยมใช้ในการเล่าเรื่องแบบบรรยาย ผู้เล่าเรื่องมักจะไม่ปรากฏตัว บางเรื่องผู้อ่านไม่ทราบได้เลยว่าใครเป็นผู้เล่า หรือหากปรากฏตัวก็จะมีบทบาทสำคัญอะไรในเรื่อง เนื่องจากบุรุษสรรพนามที่ 3 จะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ที่เล่าเรื่องต่อในสิ่งที่ตัวเองมองเห็นเข้ามาในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือการกระทำของตัวละครอื่นในเรื่องอีกทอดหนึ่งเท่านั้น (Sisakht, 2014 : 182;

Hynes, 2014 : 111–113; Bell, 2011 : 112–113) เช่น อาจเป็นเพื่อนหรือคนรู้จักของตัวละครหลักในเรื่องเป็นผู้เล่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเหมือนกำลังเป็นผู้สังเกตเรื่องราวที่ดำเนินไปมากกว่า และเรียนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครผ่านเสียงจากภายนอกหรือคนนอกเท่านั้น (Bruke, 2012 : 16; Quinn, 2006 : 326) การดำเนินเรื่องแบบ “third person point of view” มีด้วยกันหลายแบบประกอบด้วย

2.1 มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้เล่ารู้รอบด้าน

มุมมองการเล่าเรื่องแบบนี้เรียกว่า “omniscient point of view” หรือ “all-knowing point of view” คือ ผู้ที่เล่าเรื่องไม่ว่าจะมีบทบาทสำคัญหรือไม่ก็ตาม ต้องเป็นผู้ที่รอบรู้เรื่องทุกด้านและเข้าใจอย่างลึกซึ้งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นความคิดความรู้สึกและการกระทำของตัวละครทุกตัวในเรื่อง และรู้เรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านเห็นมุมมองการเล่าเรื่องอย่างกระจ่างแจ้ง (Diasamidze, 2014 : 161; Hynes, 2014 : 114; Quinn, 2006 : 304, 326; Frey, 1987 : 103) มุมมองการเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้จึงเป็นที่นิยมมากในสมัยปัจจุบัน เนื่องจากมีความยืดหยุ่นที่จะเล่าสิ่งที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ทุกตัว และยังเปิดโอกาสให้ผู้เล่าเรื่องสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นส่วนตัวหรือวิเคราะห์และวิจารณ์ตัวละครทุกตัวได้อย่างอิสระ (สุทัศน์ วงศ์-กระบากถาวร, 2550 : 124 และ ยุกพาส์ ชัยศิลป์-วัฒนา, 2544 : 132)

จากตัวอย่างเรื่องสั้น “The interlopers” ประพันธ์โดย ซากิ (Saki, 1870–1916)

เช่น

... “The two enemies stood glaring at one another for a long silent moment. **Each had a rifle in his hand, each had hate in his heart and murder uppermost in his mind.** The chance had come to give full play to the passions of a lifetime”... (Morley, 1930 : 503)

จากประโยคที่เน้นข้อความเป็นการดำเนินเรื่องแบบ “Omniscient” เนื่องจากทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ถึงความคิดและความรู้สึกของตัวละครว่าเป็นอย่างไร ตัวละครพร้อมที่จะทำลายซึ่งกันและกัน เนื่องจากเขามีจิตที่ท่วมท้นไปด้วยความอาฆาตและพยาบาท จากตัวอย่างบทบรรยายเหตุการณ์ว่า

...“as boys **they** had thirsted for one another's blood, as men each prayed that misfortune might fall on the other”...

...“**He** strayed away by himself from the watchers whom **he** had placed in ambush on the crest of the hill, and wandered far down the steep slopes amid the wild tangle of undergrowth, peering through the tree trunks and listening through the whistling and skirling of the wind and the restless beating of the branches for sight and sound of the marauders. If only on this wild night, in this dark, lone spot, **he** might come across Georg Znaeym, man to man, with none to witness – that was the wish that was uppermost in his thoughts. And as **he** stepped round the trunk of a huge beech he came face to face with the man **he** sought”...
(Morley, 1930 : 502–503,)

ผู้ดำเนินเรื่องใช้ “he” แทนตัวละครชื่อ อุลริช (Ulrich) และ “they” แทน อุลริช (Ulrich) และ จอร์จ (Georg) เรื่องย่อมีอยู่ว่า ชายสองคนคือ อุลริชและจอร์จ วันหนึ่งทั้งสองคนได้ติดอยู่ในป่าบนเขา Carpathian ทั้งสองคนนี้มีความแค้นต่อกันเกี่ยวกับที่ดินของรุ่มปู่ ซึ่งเดิมเป็นที่ดินของครอบครัวจอร์จแม้ว่าศาลจะตัดสินว่าเป็นของอุลริชก็ตามเขาก็ยังพยายามที่จะหาโอกาสกำจัดอุลริช เมื่อสบโอกาสในช่วงที่อุลริชเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ เขาได้แอบตามไป เมื่อได้จังหวะจอร์จจึงเผชิญหน้ากับอุลริช ขณะที่ทั้งสองกำลังยืนอยู่ใต้ต้นบีช (Beech) ซึ่งช่วงนั้นเกิดมีพายุพัดผ่าน ทำให้กิ่งของต้นบีชขนาดใหญ่ได้หักลงมาทับร่างของทั้งสองและได้ติดอยู่กับกิ่งไม้เหล่านั้น ในระหว่างนั้นทั้งสองคนก็ยังเอาเรื่องความโกรธแค้นมาทะเลาะกันอย่างไม่หยุดหย่อน แต่แล้วทั้งสองก็เริ่มคิดว่าไร้ประโยชน์ที่จะโกรธแค้นกันควรหาทางรอดออกจากป่ากันดีกว่า จึงได้คืนดีกันและกลายเป็นมิตร ทั้งสองรวมกันส่งเสียงตะโกนเพื่อให้คนล่าสัตว์ที่อาจผ่านมาช่วยเหลือ แต่ก็ไร้วิแวว และแล้วอุลริชก็สังเกตเห็นกลุ่มคนกำลังเดินเข้ามาและใกล้เข้ามา แต่จอร์จมองไม่เห็นเนื่องจากมีเลือดไหลออกที่ตา เมื่อคนเหล่านั้นใกล้เข้ามาอุลริชก็รู้ว่านั่นไม่ใช่คน เขาจึงหัวเราะแบบก๊ว ๆ และบอกจอร์จว่า พวกมันคือ “หมาป่า”

และจากตัวอย่างเรื่องสั้น “The Little Match Girl” ประพันธ์โดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน (Hans Christian Andersen, 1805–1875) เช่น

...“In a corner formed by two houses, of which one advanced more than the other, **she** seated herself down and cowered together. Her little feet **she** had drawn close up to her, but **she** grew colder and colder, and to go home **she** did not venture, for **she** had not sold any matches and could not bring a farthing of money: from her father **she** would certainly get blows, and at home it was cold too, for above her **she** had only the roof, through which the wind whistled, even though the largest cracks were stopped up with straw and rags...” (The Hans Christian Andersen Center, n.d.)

ตัวอย่างที่ยกมานักประพันธ์ใช้มุมมองบุคคลที่ 3 คือ “she” (หล่อน) แทนตัวละครในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงความรู้สึกของตัวละครที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ทางกายนั้นคือความหนาวและความทุกข์ทางใจ คือเธอไม่กล้ากลับบ้านเพื่อหลบความหนาวเย็นในค่ำคืนนี้ เนื่องจากเธอกลัวว่าพ่อเลี้ยงอาจไม่พอใจและทำร้ายเธอหากไม่สามารถขายไม้ขีดไฟได้ ความลำบากใจที่เกิดขึ้นแม้ผู้เล่าเรื่องจะไม่พรรณนาไว้อย่างละเอียด แต่ผู้อ่านก็สามารถรับรู้ได้ และเกิดความรู้สึกสลดใจและสงสารในโชคชะตาของตัวละครนี้อย่างจับใจ

2.2 มุมมองการเล่าเรื่องแบบละคร

มุมมองการเล่าเรื่องแบบละคร เรียกว่า “dramatic point of view” หรือ “objective point of view” ผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่เป็นกลาง (objective) จะนำเสนอและเล่าเรื่องเพียงสิ่งที่ตนเองรู้เห็นที่เป็นกลางเท่านั้น ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนกับว่าตนเองกำลังอ่านรายงานเหตุการณ์ เนื่องจากจะไม่เห็นตัวผู้รายงานหรือผู้เล่าเรื่อง (ซูทิพย์ นาฏ, 2549 : 70; Diasamidze, 2014 : 164; Hamilton, 1923 : 62-63) มุมมองการเล่าเรื่องแบบนี้จะมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะในการเขียน โดยนักประพันธ์จะเลือกใช้การนำเสนอข้อมูลเรื่องราว (scene) ฉาก (setting) เท่านั้น ผู้อ่านต้องพิจารณาความรู้สึกนึกคิดและสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร ผู้เล่าเรื่องจะสื่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยไม่บอกรายละเอียดไว้อย่างครบถ้วน (Frey, 1987 : 99-101) เช่น ความคิด ความรู้สึกของตัวละคร เพียงแค่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกหรือรับรู้ได้ถึงสิ่งที่เห็นหรือได้ยินเท่านั้น โดยทิ้งให้ผู้อ่านได้ศึกษาและเปิดโอกาสได้ตีความ คติวิเคราะห์และ

คาดเดาเอาเอง ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้อย่างลึกซึ้งซึ่งมักดั่งนั้นมุมมองการเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้ ผู้เขียนต้องมีความสามารถในการประพันธ์เรื่องราวหรือเหตุการณ์ให้มีความกระชับพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครผ่านทางกรกระทำ (action) การสนทนา (dialogue) คำพูดหรือพฤติกรรมของตัวละคร ถึงแม้ว่าความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเหล่านั้นจะปรากฏไม่ชัดเจนก็ตาม (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539 : 204)

ความนิยมในการแต่งเรื่องสั้นด้วยรูปแบบนี้อาจเป็นเพราะว่า นักประพันธ์ทั้งหลายต้องการที่จะเจาะจงแต่งเติมเรื่องราวและฉากให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและมุมมองของตัวละคร ทั้งยังต้องการให้ผู้อ่านได้สรุปใจความตามการกระทำของตัวละครด้วยตนเอง และต้องการปล่อยให้เนื้อหา (content) เกิดการสั่นไหวไปตามโครงเรื่อง (plot) โดยไม่มีอะไรมาสะดุดอารมณ์ผู้อ่าน และการสร้างปฏิกิริยาทางอารมณ์ผ่านการกระทำและบทสนทนาเพียงอย่างเดียวสามารถช่วยสะท้อนความรู้สึกของตัวละครได้ดีกว่า (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 133)

ตัวอย่างจากเรื่อง “The Lottery” โดย เซอร์ลีย์ แจ็คสัน (Shirley Jackson) เช่น

...“The lottery was conducted--as were the square dances, the teen club, the Halloween program--by Mr. Summers who had time and energy to devote to civic activities. He was a round-faced, jovial man and he ran the coal business, and people were sorry for him because he had no children and his wife was a scold. When he arrived in the square, carrying the black wooden box, there was a murmur of conversation among the villagers, and he waved and called. "Little late today, folks." The postmaster, Mr. Graves, followed him, carrying a three-legged stool, and the stool was put in the center of the square and Mr. Summers set the black box down on it. The villagers kept their distance, leaving a space between themselves and the stool and when Mr. Summers said, "Some of you fellows want to give me a hand?" there was a hesitation before two men. Mr. Martin and his oldest son, Baxter came forward to hold the

box steady on the stool while Mr. Summers stirred up the papers inside it”... (Warren, 1959 : 65–66)

“The Lottery” เป็นตัวอย่างเรื่องสั้นแบบ “objective point of view” เนื้อความที่ยกมา เป็นเหตุการณ์ช่วงที่คนในหมู่บ้านมารวมตัวกันพร้อมหน้าในบริเวณลานหมู่บ้าน คุณซัมเมอร์ (Mr. Summers) ผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการจับสลากได้มาเตรียมการล่าช้าไปนิดหน่อยและเมื่อช่วยกันตระเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้จับสลากเรียบร้อยแล้วเขาก็เริ่มใส่รายชื่อที่ละคนลงไปในกลุ่ม

ผู้อ่านจะสังเกตเห็นและรู้สึกได้ความมอมงการเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องเหมือนคอยสังเกตเหตุการณ์อยู่ห่าง ๆ เท่านั้น โดยร้อยเรียงเรื่องตามลำดับและไม่แสดงความคิดเห็นหรือมีวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ต่อเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจและตีความเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินไปด้วยตนเองว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น อะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของเรื่องนี้ ทำไมคนเหล่านี้จึงยอมรับและพร้อมใจกันที่จะร่วมกิจกรรมที่โหดร้ายเช่นนี้

และตัวอย่างจากเรื่อง “The Last Tea” โดย โดโรธี พาร์กเกอร์ (Dorothy Parker, 1893–1967) เช่น

...“The young man in the chocolate–brown suit sat down at the table, where the girl with the artificial camellia had been sitting for forty minutes.

"Guess I must be late," he said. "Sorry you been waiting."

"Oh, goodness!" she said. "I just got here myself, just about a second ago. I simply went ahead and ordered because I was dying for a cup of tea. I was late, myself. I haven't been here more than a minute."

"That's good," he said. "Hey, hey, easy on the sugar — one lump is fair enough. And take away those cakes. Terrible! Do I feel terrible!"

"Ah," she said, "you do? Ah. Whadda matter?"

"Oh, I'm ruined," he said. "I'm in terrible shape."”... (Adams, 1942 : 323)

“The Last Tea” เป็นตัวอย่างเรื่องสั้นแบบ “objective point of view” อีกเรื่องหนึ่ง ที่นักประพันธ์เน้นการดำเนินเรื่องแบบใช้บทสนทนาและพฤติกรรมของตัวละครเป็นหลัก มีการดำเนินเหตุการณ์แบบผิวเผิน ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ช่างสังเกตอาจไม่เห็นรายละเอียดที่ซ่อนไว้ลึก ๆ ได้ จากตัวอย่างที่ยกมาเป็นฉากตอนเปิดเรื่องที่ชายหนุ่มคนหนึ่งได้มาตามนัดหมายเข้าไป ประมาณ 40 นาที ได้กล่าวขอโทษหญิงสาวที่นัดกันได้ แต่เพื่อไม่ให้ชายหนุ่มรู้สึกผิดเธอจึง แกล้งบอกไปว่าเพิ่งมานั่งได้สักครู่นี้เองเช่นกัน และเธอได้สั่งอาหารไว้แล้วโดยไม่รอเขา เพราะเธอกระหายน้ำชามาก ชายหนุ่มก็ไม่ว่าอะไร แต่เขาสังเกตเห็นเธอเติมน้ำตาลลงไปจึงห้ามเธอไม่ให้ใส่เยอะและไม่ให้ทานขนมเค้ก และถามหญิงสาวว่า เธอเป็นคนดูแลหรือเปล่า หญิงสาวตอบไปว่าเรื่องอะไรละ อย่าได้ใส่ใจเลย และชายหนุ่มยังกล่าวความรู้สึกไม่ดีเลย

ถึงแม้ว่านักประพันธ์จะไม่ได้ระบุหรือกล่าวถึงพฤติกรรมของตัวละครว่าดีหรือไม่ดี อย่างชัดเจน จากบทสนทนาของตัวละครทั้งสองทำให้ผู้อ่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์และมีความรู้สึกต่อตัวละครว่าเป็นอย่างไร เกิดความใคร่รู้ว่าทั้งสองคนคิดและรู้สึกต่อกันอย่างไร ทั้งสองคนจะได้ตอบกันด้วยกันข่มกันเช่นนี้อย่างไรบ้าง และท้ายสุดผลจะลงเอยอย่างไร

3. มุมมองการเล่าเรื่องแบบจำกัด

การเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้เรียกว่า “limited point of view” เป็นการจำกัดข้อมูล รายละเอียดของตัวละครอื่น ๆ ยกเว้นตัวละครหลักของเรื่องตัวเดียวที่จะสามารถเข้าใจและรับรู้ทุกสิ่ง (Diasamidze, 2014 : 162; Sisakht, 2014 : 182; Quinn, 2006 : 326) เพื่อเป็นการสร้างจินตนาการและความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่านให้เพิ่มมากขึ้น เกิดการอยากติดตามและสืบหาข้อเท็จจริงของตัวละครมากยิ่งขึ้นและเพื่อเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของตัวละครหรือเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนที่สุด อย่างไรก็ตามการเล่าเรื่องแบบมุมมองจำกัดนี้มีวิธีเฉพาะในแบบฉบับของมัน (Frey, 1987 : 104) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 มุมมองการเล่าเรื่องจากตัวเอกของเรื่อง

การประพันธ์งานด้วยวิธีนี้เป็นที่นิยมกันมากเช่นกัน เรียกว่า “protagonist as narrator” เรื่องสั้นส่วนมากจะดำเนินเรื่องโดยให้ตัวละครหลักหรือตัวเอกของเรื่องเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนกับว่าเรื่องนี้ผู้เล่าเรื่องกับตัวละครหลักเป็นคนเดียวกัน ดังนั้นจึงมีการใช้มุมมองบุคคลที่ 1 เช่น “I” หรือ “We” แทนตัวผู้เล่า (ชุทธิพิศ เลหาวิเศษ, 2558 : 42)

จากตัวอย่างเรื่อง “The Cask of Amontillado” ประพันธ์โดย เอ็ดการ์ แอลลัน โป (Edgar Allan Poe) เช่น

...“THE thousand injuries of Fortunato I had borne as I best could, but when he ventured upon insult I vowed revenge. You, who so well know the nature of my soul, will not suppose, however, that gave utterance to a threat. At length I would be avenged; this was a point definitely, settled --but the very definitiveness with which it was resolved precluded the idea of risk. I must not only punish but punish with impunity. A wrong is unrepessed when retribution overtakes its redresser. It is equally unrepessed when the avenger fails to make himself felt as such to him who has done the wrong”... (Williams, 1919 : 36)

“The Cask of Amontillado” ซึ่ง เอ็ดการ์ แอลลัน โป (Edgar Allan Poe) กล่าวว่า เขาแต่งเรื่องนี้ขึ้นจากการฝันร้าย เป็นเรื่องสั้นแนวสยองขวัญที่กล่าวถึงชายสองคนที่เป็นเพื่อนสนิทกัน คือ มงเทรชอร์ (Motressor) และ ฟอर्टูนาโต้ (Fortunato) ด้วยเหตุที่ฟอर्टูนาโต้ (Fortunato) เป็นคนทรชนในชาติตระกูล คิดว่าตนดีกว่าคนอื่น จึงได้พุดจาตุญกมงเทรชอร์ บ่อยครั้ง จนกลายเป็นชนวนแค้นที่จะต้องเอาคืน เมื่อได้โอกาสเหมาะในช่วงที่คนในบ้านออกไปรื่นเริงงานคาร์นิวัล (carnival) จึงออกอุบายชวนฟอर्टูนาโต้ (Fortunato) ไปชิมไวน์ชั้นดีที่บ้าน และหลอกว่าเก็บไว้ในสุสานใต้ดินประจำตระกูล เมื่อสบโอกาสจึงลามาเขาด้วยโซ่ผูกติดกับผนัง แล้วก่ออิฐทับเผาทั้งเป็นปิดตายในสุสานดังกล่าว

จากเนื้อหาตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกของเรื่องคือ มงเทรชอร์ กับ ผู้เล่าเรื่องเป็นคนเดียวกันโดยใช้สรรพนาม “I” ซึ่งเขาได้กล่าวถึงสาเหตุที่ไม่พอใจ ฟอर्टูนาโต้ เพราะพุดจาตุญหมิ่นเขาอย่างแรงจนทำให้เขาไม่สามารถให้อภัยได้จึงคิดหาทางแก้แค้นและเป็นวิธีที่ไม่มีใครจับได้

และจากตัวอย่างเรื่อง “Eve's Diary” ประพันธ์โดย มาร์ค ทเวน (Mark Twain, 1835–1910) เช่น

“...SATURDAY -- I am almost a whole day old, now. I arrived yesterday. That is as it seems to me. And it must be so, for if there was a day-before-yesterday I was not there when it happened, or I should remember it. It could be, of course, that it did happen, and that I was not noticing. Very well; I will be very watchful now, and if any day-before-yesterdays happen I will make a note of it. It will be best to start right and not let the record get confused, for some instinct tells me that these details are going to be important to the historian someday. For I feel like an experiment, I feel exactly like an experiment; it would be impossible for a person to feel more like an experiment than I do, and so I am coming to feel convinced that that is what I AM -- an experiment; just an experiment, and nothing more...” (Palph, 1906 : 3)

“Eve's Diary” เป็นการประพันธ์ในรูปแบบการจดบันทึกเรื่องราวประจำวัน (diary) เป็นการเล่าเรื่องราวตนเองของตัวละครชื่อ อีฟ (Eve) ซึ่งเป็นหญิงสาวในพระคัมภีร์ที่พระเจ้าได้สร้างเธอขึ้นมาหลังจากสร้างโลกเสร็จใหม่ ๆ โดย อีฟ ได้กล่าวถึงสิ่งที่เธอต้องประสบพบเจอกับ อัดัม (Adam) และโลกรอบตัวของเธอที่อยู่ภายในสวน อีเด็น (Eden) ซึ่ง มาร์ค ทเวน (Mark Twain) ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องสั้นด้วยรูปแบบที่ไม่ซ้ำใคร ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าตัวละครคือ อีฟ กับผู้เล่าเรื่องเป็นคนเดียวกัน

3.2 มุมมองการเล่าเรื่องผ่านตัวละครรอง

มุมมองการเล่าเรื่องในลักษณะนี้เรียกว่า “minor character viewpoint” สามารถใช้มุมมองบุคคลที่ 1, 2 หรือ 3 ในการเล่าเรื่องได้ ผู้เล่าเรื่องจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการดำเนินเรื่องในมุมมองของตัวละครตัวเดียวเท่านั้น ซึ่งบทบาทในเรื่องที่ได้รับนั้นไม่ใช่เป็นตัวเอกของเรื่อง แต่เป็นเพียงผู้ทำหน้าที่เล่าเรื่องราวหรือถ่ายทอดความคิดเห็นของตัวละครเอกเท่านั้น และผู้เล่าเรื่องสามารถจะเล่าเรื่องให้ตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์เหล่านั้นด้วยได้ (ชูทิพย์ เลอาหวิเศษ, 2558 : 42) การแต่งเรื่องด้วยวิธีนี้ เพื่อให้การดำเนินเรื่องราวที่ค่อย ๆ ดำเนินไปและเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเห็นอกเห็นใจในตัวผู้เล่าเรื่องมากกว่าตัวละครหลักหรือเป็นการซ่อนข้อมูลส่วนตัวบางอย่างของตัวละครหลักเอาไว้เป็นความลับ เพื่อให้ผู้อ่านเกิด

ความสนใจและอยากสืบหาคำตอบ ปัจจุบันกลวิธีนี้ไม่ค่อยนิยมใช้กับเรื่องสั้นมากนัก เนื่องจากมีบริบทที่ไม่เอื้อด้านความยาวของเนื้อหาที่ถูกจำกัด การแต่งเรื่องด้วยวิธีนี้จึงเหมาะกับนวนิยายที่แบ่งเป็นตอนหรือเป็นภาค และเหมาะกับแนวลึกลับ สอบสวน (Quinn, 2006 : 114-115) เช่น นวนิยายเรื่อง Sherlock Holmes เป็นต้น

ตัวอย่างเรื่อง “Bartleby, The Scrivener: A Story Of Wall-street” ประพันธ์โดย เฮอรัแมน แมลวิลล์ (Herman Melville, 1819-1891) เช่น

... “In this very attitude did I sit when I called to him, rapidly stating what it was I wanted him to do—namely, to examine a small paper with me. Imagine my surprise, nay, my consternation, when without moving from his privacy, Bartleby in a singularly mild, firm voice, replied, “I would prefer not to.”

I sat awhile in perfect silence, rallying my stunned faculties. Immediately it occurred to me that my ears had deceived me, or Bartleby had entirely is understood my meaning. I repeated my request in the clearest tone I could assume. But in quite as clear a one came the previous reply, “I would prefer not to.”... (Melville, 1856 : 7)

“Bartleby, The Scrivener” เป็นเรื่องราวของทนายความคนหนึ่งที่ได้รับพนักงานใหม่ตำแหน่งล่าเนาเอกสารในบริษัทของตนและได้รับพนักงานใหม่ชื่อว่า บาร์เทิลบี (Bartleby) เขากลับเป็นคนที่เงียบขรึมและไม่ชอบเข้าสังคม เขาทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี แต่เป็นที่น่าแปลกใจของเพื่อนร่วมงานคือเขาไม่ยอมช่วยเหลืองานอื่น ๆ ในที่ทำงานแม้จะมีการขอให้ช่วย

ซึ่งผู้เล่าเรื่อง (ทนายความ) มีบทบาทในเรื่องเป็นตัวละครรองเท่านั้น ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก เรื่องราวที่เขาสังเกตเห็นและได้ศึกษาประวัติภูมิหลังในการทำงานของ บาร์เทิลบี (Bartleby) อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นใจผู้เล่าเรื่องที่มีพนักงานแบบนี้ แต่ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับกลับเป็นเรื่องราวชีวิตของ บาร์เทิลบี (Bartleby) มากกว่าชีวิตของทนายความ ทำให้ผู้อ่านอยากติดตามอ่านต่อไปว่าพนักงานคนดังกล่าวทำอะไร อยู่ที่ไหน อะไรที่ทำให้เขามีความประพฤติเช่นนี้ ผ่านการเล่าเรื่องจากตัวละครรอง

3.3 มุมมองการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึก

การเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้เรียกว่า “stream of consciousness” คำนี้เริ่มใช้ครั้งแรกโดยนักจิตวิทยาที่ชื่อว่า เจมส์ วิลเลียม (James William, 1842–1910) ในหนังสือที่ชื่อว่า “The Principles of Psychology” เขาระบุว่า

...“it is nothing joined; it flows. A ‘river’ or a ‘stream’ is the metaphors by which it is most naturally described. In talking of it hereafter, let’s call it the stream of thought, consciousness, or subjective life.”... (James, 1890 : 233)

จะเห็นได้ว่า เจมส์ วิลเลียม (James William) ได้ให้นิยามว่าเป็นการปล่อยให้ความรู้สึกนึกคิดไหลไปโดยไม่มีอะไรมาขัดขวางเหมือนแม่น้ำหรือสายน้ำที่ไหลไปตามธรรมชาติ ซึ่งเรียกว่า “กระแสแห่งความนึกคิด” ต่อมาได้มีนักประพันธ์นำมาใช้ในงานกวีและบันเทิงคดี จนเกิดความแพร่หลายและนิยมใช้กันโดยทั่วไป

ดังนั้น “stream of consciousness” เป็นอีกวิธีหนึ่งในการประพันธ์งานวรรณกรรม ซึ่งจะใช้ตัวละครหลักของเรื่องเป็นผู้ดำเนินเรื่อง โดยตลอดทั้งเรื่องผู้เล่าเรื่องจะปรากฏตัวซึ่งเป็นคนเดียวกันกับตัวละครหลัก ตัวละครจะใช้จินตนาการหรือความรู้สึกนึกของตนเองคิดวาดฝันให้ไหลไปตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น (Diasamidze, 2014 : 163) อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินเรื่องที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมเป็นคนช่างฝันและใช้จินตนาการในการปะติดปะต่อถึงเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตของตนเองทั้งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้เข้าด้วยกันได้อย่างน่าเหลือเชื่อ บางครั้งอาจปรากฏออกมาเป็นการพูดกับตนเองหรือเป็นความคิดบางสิ่งบางอย่างที่เก็บกดอยู่ภายในใจคนเดียว (ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 135; Literary Devices Editors, n.d.) อย่างไรก็ตามมุมมองการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกนี้อาจเกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งหรือตลอดทั้งเรื่องก็ได้ มุมมองการเล่าเรื่องแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับมุมมองการเล่าเรื่องแบบ “interior monologue” คือ เป็นการนำเสนอตัวละครที่พูดคุยอยู่กับตัวเองคนเดียว (Sisakht, 2014 : 182; Swinnerton, n.d.) เช่น การบ่น ตัดพ้อ โอดครวญ ด้วยการปะติดปะต่อให้เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์อดีตหรืออนาคตที่เกิดขึ้นกับตนเอง ด้วยการจับเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงปะติดปะต่อเข้าด้วยกันที่ดูเหมือนจะมีเหตุผล ผลงานนวนิยายที่ประพันธ์ด้วยวิธีนี้สมัยแรก ๆ ที่

เป็นที่รู้จักได้แก่ เรื่อง “Ulysses” ของเจมส์ จอยซ์ (James Joyce, 1882–1941) “To the Lighthouse” ของ เวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf, 1882–1904) หรือ “The British Museum Is Falling Down” ของ เดวิด ลอดจ์ (David Lodge, 1935–) เป็นต้น (Quinn, 2006 : 217)

นักประพันธ์ที่ชื่นชอบในการแต่งเรื่องสั้นทำนองนี้คือ เวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) ดังเช่น ผลงานเรื่อง “The Mark on the Wall” ตัวละครที่เป็นผู้เล่าเรื่องรู้สึกประหลาดใจเมื่อเขามองขึ้นไปเห็นรอยดำคล้ายตะปูที่ผนัง ทำให้เธอแปลกใจและครุ่นคิดว่ารอยตะปูนี้คนที่เคยอาศัยอยู่ก่อนหน้านี้ทำหรือเปล่า เป็นรอยที่เคยแขวนภาพศิลปะหรือไม่ เธอตัดสินใจเดินดูโดยรอบก็ยังไม่ได้คำตอบ เธอรู้สึกหงุดหงิดมากขึ้นที่ไม่ได้คำตอบ ทำให้เธอนึกถึงชีวิตที่ผ่านมาว่าหลายปีมานี้เธอล้มเหลวมาตลอด วันเวลาช่างผ่านไปเหลือเกินเหมือนการเป่าลมผ่านท่อออกไป ชีวิตมันช่างผ่านไปรวดเร็วเหลือเกิน เธอได้ปะติดปะต่อความคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้อีกมากมาย จนท้ายสุดเธอก็พบวารอยบนกำแพงนั้นคือรอยของหอยทาก (Woolf, 1943 : 35–43)

และอีกหนึ่งตัวอย่างของผลงาน เวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) คือเรื่อง “The New Dress” ซึ่งผู้เล่าเรื่องไม่ปรากฏตัวว่าเป็นใคร ตัวอย่างช่วงที่เป็นเหตุการณ์แบบกระแสสำนึกในช่วงที่เธอกังวลเกี่ยวกับชุดของเธอ ดังนี้

...“She faced herself straight in the glass; she pecked at her left shoulder; she issued out into the room, as if spears were thrown at her yellow dress from all sides. But instead of looking fierce or tragic, as Rose Shaw would have done, — Rose would have looked like Boadicea, — she looked foolish and self-conscious, and simpered like a schoolgirl and slouched across the room, positively slinking, as if she were a beaten mongrel, and looked at a picture, an engraving. As if one went to a party to look at a picture!

Everybody knew why she did it, — it was from shame, from humiliation. “Now the fly’s in the saucer,” she said to herself, “right in the middle, and can’t get out, and the milk,” she thought, rigidly staring at the picture, “is sticking its wings together.”

"It's so old-fashioned," she said to Charles Burt, making him stop (which by itself he hated) on his way to talk to someone else.

She meant, or she tried to make herself think that she meant, that it was the picture and not her dress, that was old-fashioned. And one word of praise, one word of affection from Charles would have made all the difference to her at the moment. If he had only said, "Mabel, you're looking charming to-night!" it would have changed her life. But then she ought to have been truthful and direct. Charles said nothing of the kind, of course. He was malice itself. He always saw through one, especially if one were feeling particularly mean, paltry, or feeble-minded"... (Woolf, 1943 : 47)

เรื่องราวกล่าวถึงหญิงสาวที่ชื่อว่า Mabel Waring ได้ไปร่วมงานปาร์ตี้ของ Clarissa Dalloway แล้วรู้สึกที่ตัวเองด้อยกว่าใคร ๆ ในงาน เนื่องจากชุดของเธอดูแล้วไม่เหมาะสมกับโอกาสนี้ จึงรีบแอบไปส่องกระจกและบ่นกับตนเองว่า “มันไม่สวย มันไม่ใช่ชุดนี้” และจินตนาการไปต่าง ๆ นานา ว่าแขกในงานจะต้องพูดจาว่าเธอแต่งตัวดูไม่ดีแน่เลย เธอรู้สึกเบื่อหน่ายตัวเองที่ทำตัวเซซ มีเสื้อผ้าที่ล้าสมัย เธอได้แต่โทษและสมน้ำตัวเอง เธอคิดว่าชุดนี้ไม่สวย เอาเสียเลยดูไม่ทันสมัย ทำไม Rose Shaw ถึงบอกว่าชุดนี้สวยและเหมาะสมดีมาก เขาต้องโกหกแน่เลย เธอพยายามคิดถึงเรื่องอื่นเพื่อลืมเรื่องนี้โดยการพยายามคิดว่าจะไม่สนใจสายตาคนอื่นที่มองมาที่เธอ เธอคิดถึงชีวิตครอบครัวและเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ และคงไม่มีหนุ่ม ๆ ที่มีหน้าที่การงานดีเข้ามาในชีวิตเธอ ทำให้เธอรู้สึกโดดเดี่ยว ชีวิตนี้จะหาความสุขสงบได้ที่ไหน เธอเลยคิดที่จะหาอ่านหนังสือหรือฟังนักพูดที่ให้กำลังใจและเป็นแรงบันดาลใจให้กับเธอ แล้วเธอก็เดินออกจากงานปาร์ตี้ และบอกกับ Mrs. Dalloway ว่า เธอขอมีความสุขอยู่กับตัวเอง

จากตัวอย่างทั้งสองเรื่องนี้มุมมองการเล่าเรื่องจะปล่อยให้ตัวละครหลักไหลไปกับจินตนาการของตนเองซึ่งมีลักษณะเหมือนกับการคุยรำพึงรำพันกับตนเอง (interior monologue) ตัวละครปะติดปะต่อเรื่องราวต่าง ๆ ให้ดูเหมือนว่ามีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกัน

สรุปได้ว่า มุมมองการเล่าเรื่องสำหรับเรื่องสั้น มีอยู่ 3 ประเภท คือ 1) มุมมองการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุคคลที่ 1 2) มุมมองการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุคคลที่ 3 ประกอบด้วย

มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้เล่ารู้รอบด้าน มุมมองการเล่าเรื่องแบบละคร และ 3) มุมมองการเล่าเรื่องแบบจำกัด ประกอบด้วย มุมมองการเล่าเรื่องจากตัวเอกของเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่องผ่านตัวละครรอง และมุมมองการเล่าเรื่องแบบกระแสนัก

การวิเคราะห์และวิจารณ์การใช้มุมมองการเล่าเรื่อง

การใช้มุมมองการเล่าเรื่องที่ดีจะต้องสามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วเข้าใจพฤติกรรมของตัวละคร โดยผ่านทางสายตาของผู้เล่าเรื่องหรือตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่อง มุมมองการเล่าเรื่องแต่ละประเภทจะมีการเน้นและมีความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกันไป ความเหมาะสมในการใช้มุมมองการเล่าเรื่องจะมีผลต่ออารมณ์ของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องราวได้อย่างเพลินเพลิน การเลือกใช้แบบใดจึงขึ้นอยู่กับว่านักประพันธ์อยากจะนำพาผู้อ่านไปในทิศทางใด (สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร, 2550 : 159; Barnet, Burto, & Cain, 2008 : 201) หากจะเล่าเรื่องผ่านมุมมองของนักประพันธ์เองหรือตัวละครหลักจะนิยมใช้ “first-person point of view” เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดและเป็นกันเองกับตัวละครหรือเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวด้วย (Kress, n.d.) อย่างไรก็ตาม การใช้มุมมองการเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้จะทำให้ขาดความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงกับตัวละครหลักโดยตรง ดังนั้น ผู้อ่านจึงต้องสัมผัสและรับรู้ได้ว่าเรื่องราวดังกล่าวเล่าโดยตัวละครหลักของเรื่องจริง ๆ เสียงที่ได้ยินเป็นเสียงที่ออกมาจากตัวละครหลักจริง ๆ เช่นกัน ดังนั้น มุมมองการเล่าเรื่องด้วยใช้ “first-person point of view” จะต้องทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง เข้าใจถึงอารมณ์ความนึกคิด ตัวละครหลักต้องทำหน้าที่ในการดำเนินเรื่องได้อย่างสมบูรณ์แบบ (White, n.d.) แต่หากจะเล่าเรื่องจากมุมมองภายนอกโดยผู้อ่านไม่ได้รู้สึกสนิทสนมหรือเป็นส่วนหนึ่งกับผู้เล่าเรื่อง ส่วนใหญ่นิยมใช้ “third person point of view” การใช้มุมมองการเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้ นักประพันธ์จะต้องทำให้เรื่องราวมีความเป็นกลาง (Objective) มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้เล่าเรื่องจะไม่แต่งเติมความคิดเห็นส่วนตัวลงไป การตีความหรือการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ จะต้องเกิดขึ้นได้อย่างอิสระจากผู้อ่านเท่านั้น อันเนื่องมาจากผู้อ่านไม่สามารถรู้รายละเอียดต่าง ๆ ของเรื่องราวจากผู้ที่กำลังเล่าเรื่อง (James, 2011 : 17-18; Frey, 1987 : 105-107; Chapman, n.d.)

นอกจากนี้การใช้มุมมองแบบใดแบบหนึ่งหรือตลอดทั้งเรื่อง ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของนักประพันธ์เอง หากใช้ผสมกันมากเกินไปอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจมุมมองการเล่าเรื่องและเนื้อหาที่อ่านได้ยากขึ้น ถ้านักประพันธ์ต้องการเน้นเรื่องราวตลอดและเน้นอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง

ควรใช้ “first-person point of view” แต่ถ้าต้องการสลัปลักษณะของตัวละครกับนักประพันธ์ ควรใช้ “third person point of view” ขณะเดียวกันนักประพันธ์ยังต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ และความน่าเชื่อถือของตัวละครที่ตนเองได้ถ่ายทอดลงไปว่าจะสามารถทำให้ผู้อ่านตีความได้ ยากง่ายเพียงใด ตลอดจนการแสดงจุดยืนในการแต่งควรมีความชัดเจนว่าจะนำพาผู้อ่านไปใน ทิศทางใด เรื่องดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันระหว่างเรื่องราวกับผู้อ่านอย่างไร เป็นต้น (ฉัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539 : 205-206; Bell, 2011 : 114-115; Chapman, n.d.)

การตกผลึกองค์ความรู้ดังกล่าวได้ผ่านการศึกษามาแล้วเป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับ กันในวงการของงานวรรณกรรม การยึดแนวทางดังกล่าวย่อมทำให้ผลงานมีแบบแผนและเป็น ที่ยอมรับในวงการเช่นกัน (Runyan, n.d.) ความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคม วิถีชีวิต และความเชื่อ แนวคิดหรือแม้แต่ทัศนคติที่มีต่อสังคมโลก ย่อมส่งผลให้งานวรรณกรรมมีการ ปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเช่นกัน อย่างไรก็ตามรูปแบบมุมมองการเล่าเรื่องที่ ดิฉันจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันระหว่างมุมมองการเล่าเรื่องและเรื่องราวที่ เกิดขึ้นทั้งหมด จึงจะเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผลงานดังกล่าวได้ (James, n.d.)

สรุปได้ว่า ควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับมุมมองการเล่าเรื่องที่นักประพันธ์ใช้ว่ามี ความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่ สามารถสื่อสารไปยังผู้อ่านให้เข้าใจเนื้อหาได้ตลอดหรือไม่ และมีการสลัมุมมองการเล่าเรื่องในแต่ละช่วงของเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

บทสรุป

มุมมองการเล่าเรื่อง (point of view) เปรียบได้กับสายตาหรือมุมมองที่ถ่ายทอด เรื่องราวผ่านจุดตั้งแต่ต้นจนจบ โดยผ่านผู้เล่าเรื่องซึ่งอาจเป็นนักประพันธ์เองหรือตัวละคร ตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ทั้งหมด และเพื่อเป็นเครื่องมือให้นักประพันธ์ได้ รังสรรค์ผลงาน มุมมองการเล่าเรื่องสำหรับเรื่องสั้นที่นิยมนำมาใช้มีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ได้แก่ 1) มุมมองการเล่าเรื่องโดยใช้บุคคลที่ 1 (first person point of view) ได้แก่ I หรือ we ใน การเล่าเรื่อง 2) มุมมองการเล่าเรื่องโดยใช้บุคคลที่ 3 (third person point of view) ได้แก่ he, she, it หรือ they ประกอบด้วย มุมมองการเล่าเรื่องแบบ omniscient or all-knowing point of view เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้เล่านิยายรอบด้านเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ดำเนินไปและตัวละครที่กำลัง ถูกกล่าวถึง มุมมองการเล่าเรื่องแบบ dramatic or objective point of view เป็นการเล่าเรื่อง แบบกลาง ๆ เท่านั้น เหมือนการรายงานข่าว และ 3) มุมมองการเล่าเรื่องแบบจำกัด (limited

point of view) ผู้ที่ทำหน้าที่เล่าเรื่องจะจำกัดรายละเอียดและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครหลักอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น เพื่อให้ผู้อ่านได้วิพากษ์และวิจารณ์เพิ่มเติมเอง ผู้เล่าเรื่องอาจเล่าเรื่องโดยใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลัก (protagonist as narrator) เล่าผ่านตัวละครรอง (minor character viewpoint) หรือเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองการเล่าแบบกระแสสำนึก (stream of consciousness) คือปล่อยให้ตัวละครไหลไปตามแสแห่งความคิดหรือจินตนาการ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพูดคุยกับตัวเอง (interior monologue) นักประพันธ์สามารถเลือกเอารูปแบบที่เหมาะสมตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้เพื่อให้เป็นงานที่ออกมามีคุณค่าเป็นที่ยอมรับและสามารถหยิบยกมาเป็นตัวอย่างอ้างอิงในการแต่งเรื่องสั้นในอนาคตต่อไปได้

แบบทดสอบท้ายบทที่ 4

มุมมองการเล่าเรื่อง

คำชี้แจง : จงตอบคำถามต่อไปนี้และอธิบายให้เข้าใจความพอสังเขป

1. มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) มีความหมายว่าอย่างไร
2. มุมมองการเล่าเรื่องที่ดีในเรื่องสั้นควรมีลักษณะอย่างไร
3. ศึกษามุมมองการเล่าเรื่องแบบ “first person point of view” ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร
4. ศึกษามุมมองการเล่าเรื่องแบบ “stream of consciousness” ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร
5. ศึกษาวิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องสั้น “A Story of Robin Hood” โดย เจมส์ บอลด์วิน (James Baldwin, 1841–1925) ว่ามีการใช้มุมมองการเล่าเรื่องอย่างไร